

ali je bil delavec uže zavarovan 5, 10, 20, 30, 40 ali celo 50 let, ko zadobi pravico, da zahteva odškodnino. Sicer so pa vsled postopnega izplačevanja tudi zavarovalni stroški nižji, nego ako bi se ustanovila takošna odškodnina s 60% plačila. To je tudi velike važnosti, kajti zavarovalna ustanova more le tedaj na nameravan izdaten način uspešno delovati, ako so dolžnosti vzajemnice prav razdeljene.

Združenje zavarovanja v bolezni z zavarovanjem za slučaj nezgod in nezmožnosti vsled ostarelosti priporočati je iz sledečih nagibov:

Največ sedanjih bolničnih blagajnic vsake vrste zahteva od letnega zaslužka 2% uplačevanje zavarovalni, proti kateremu uplačilu menda še nikdar niti eden udeleženec nič ni ugovarjal. Strokovnjaki pa so potrdili, da je zadostoval le 1% zavarovane mezde, da so ostale živetne take podporne blagajnice za obolele, ako so se primerno razširile. Da po avstrijskem zavarovalnem zakonu za slučaj nezgod v izplačevanje odškodnin zadostuje zavarovalnina po največ 1½% zavarovane letne mezde, dokazali so v zavarovanstvu veljavni možje — med drugimi c. k. vladni svetnik in vodja zavarovalnotehničnega oddelka v ministerstvu za notranje zadeve, Julij Kaan, v svoji knjižici o presoji načrta za avstrijski zakon o zavarovanju delavcev za slučaj nezgod, stran 6.

Denimo k temu 2½% še druga 2½% za starostnino, iznašal bi za vse zavarovalne dolžnosti skupni zavarovalninski postavek 5% letnega zaslužka zavarovancev iz obrti pravilnega nevarnostnega razreda, ako bi bila udeležba v meri predloge avstrijskega zavarovalnega zakona proti nezgodam.

Statistični podatki nemške države pa očitno dokazujejo, kako se postopicema manjšajo odstotni postavki bremen, kolikor se zavarovanje širi. More se torej izvestno trditi, da bi se dosegla najcenejša uplačila o najvišji zmožnosti izplačevanj zavarovalnih svot, ako bi se zavarovali delavci vseh začetkoma omenjenih stanov celega cesarstva. Vsled tega bi tudi zadostoval še nižji postavek od prej imenovanega s 5% kot skupna zavarovalnina za pravilne nevarnostne razrede 2. nevarnostne vrste. Ta denarstveni prid sam uže dostaja, da bi se pritrdilo združenju vseh zavarovanj — za slučaj bolezni, nezgod, onemoglosti in nezmožnosti za prislužek vsled ostarelosti. V mali dokaz, kako se po velikosti udeležbe množi zmožnost uplačevanja, oziroma cena zavarovalninskih postavkov, navaja najudanejša podpisana trgovinska in obrtna zbornica sledeče statistične podatke in preračunjene primere:

Avstrijska rudarska obrt izkazuje v svoji spomenici nezgod: izmed 110.674 članov na leto 48 ponesrečenih, to je 0.004%. Onemoglost vsled družih vzrokov je postala v 699 članih, kar z ozirom na gorenje število članov 0.6% dá.

Avstrijsko društvo v zavarovanje proti nezgodam izkazuje v svojem letnem poročilu za leto 1884. izmed 126.939 zavarovancev za mezdino zavarovanje s svoto 67,482.510 gold. za slučaj smrti in onemoglosti, in s svoto 23.675 gold. dnevne odškodnine za slučajčasne nezmožnosti za prislužek sledeče statistične škode:

Leta 1884. imelo je izplačati 1500 škod, izmed teh;	
98 (0.076% za smrtne slučaje z odškod-	
nino	51.256 gold.
268 (0.264%) za onemoglost z odškodnino	47.106 "
1224 (0.966%) začasne nezmožnosti z	
odškodnino v znesku	33.154 "

skupaj . 131.516 gold.

Občna podporna blagajnica za delavce in onemogle na Dunaji izkazuje za dōbo od leta 1870. do 1884.,

tedaj za 15 let, o povprečnem številu zavarovancev 17.740, sledeče povprečne škode:

Izplačanje za 104.965 obolelih z 2,047.051 dnevi bolehanja in za 3760 smrtne slučaje. Te številke, prevedene za eno leto in 1000 delavcev, dajo 7693 dni bolehanja in 1413 smrtnih slučaje.

Statistika nemške države daje te-le podatke:

V štirimesečni poizvedi za leto računeno bilo je izmed dveh milijonov zavarovancev blizu 88.722 nezgod, in sicer 85.056časne nezmožnosti za prislužek z 1,649.577 dnevi bolehanja, 1680 onemoglosti in 1986 smrtnih slučaje. Poleg te poizvedbe se sme tedaj šteti na 10.000 delavcev in na eno leto: 13 osmrtnih nezgod, 12 nezgod trajne onemoglosti, 575 nezgodčasne nezmožnosti za prislužek in 8248 dni bolehanja, toraj blizu eden dan bolezni za delavca. Napoveduje pa se v statistiki nemške države iz leta 1882., zvezek LIII. v dodatku, da se bode v bodoče računilo na 100.000 delavcev le 105, k večemu 137 osmrtnih nezgod, blizu 1½‰; 87, k večemu 113, onemoglosti blizu 1¼‰.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

22.

Španjci.

(Konec.)

Pripoveduje se o Aragoncih naslednja označivna povedka. Nek veleposestnik je pridela toliko vina, da ni vedel kam z njim, zmanjkalo mu je posode. Dal je oznaniti na boben v bližnjem mestecu, naj dojde k njemu, kdor se hoče zastonj napiti vina, pa tudi nesti domu. Prvega dne je prišlo mnogo gostov z vrči in steklenicami, a družega dne ni bilo nobenega. Veleposestnik zopet veli hišniku, naj gré in oglaš meščanom, da še morejo dobiti vina. Hišnik je šel na trg med ljudstvo, ki se je bilo na bobnanje nabralo, ter povedal, da je še vina na ostajanje, naj pridejo po-nj. A kaj so mu naredili! Nekaj časa je zbrana množica molče poslušala hišnika, naposled stopi eden naprej ter omeni v imenu vseh: „Če hoče gospod grof, da pridemo po vino, naj nam pripravi tudi sira, za samo vino ne maramo.“

Veliko bolj obrušen in okreten je Katalonec; on je svobodoljuben, ponosen, in drži mnogo do sebe, zoprna mu je vsaka samovoljnost in ugnjetavanje. Jako skrbno obdeluje kamnito zemljo, in po vseh dolinah gorate njegove domovine dobiš lepih vrtov, sploh sadovnjakov, vzlasti rad sadi olive, orehe, mandeljne, naranče in citrone. On je jako zanesljiv prijatelj, a tudi na vso moč osvetljiv nasprotnik, in v togoti koj prime za nož. Na vojski je hraber, ali premalo se drži reda. Najpograbljiveji je kot guerila, za to je kar ustvarjen, povsodi obletava sovražnika, ter je tako brzih nog in vztrajen, da bi skoro ne vrjeli. Za časa španjskih medsebojnih bojev prišlo je petsto prostovoljcev iz Katalonije v Madrid v petih dneh. In kedar so došli ti dolgi, skoro divji možaki z rudečimi kapami, v pisanih plaščih, s puškami preko ram in z dolgimi noži za škrlatastimi pasovi, tedaj je groza objela vse mesto. In kaj bi ga ne! Koj, ko so ti možaki stopili v mesto, posekali so dva meščana. Če pa potnik opazuje te ljudi na njihovih doméh, vidijo se mu vsi drugačni. V vsaki hiši marljivo delajo, možaki se ukvarjajo s kamnito zemljo, ženske pa čipkajo. Po vseh vašéh naletiš na žene in dekleta, ki urno in neutrudljivo izdelujejo lepo robo za mantile

Španjkam. Nikjer ne slišiš petja ali igranja na gitaro, tudi ne navadnega narodnega plesu kot drugod, kajti tu velja gaslo: Delajmo, če se hočemo preživiti. In prav ta vseobčna marljivost je pripomogla, da se je sijajno razvila trgovina barcelonska; nje pristanišče je najbolj na glasu na vsem polotoku, in mesto samo je eno najznamenitejših tržišč vse Evrope.

Sedaj pogledimo Kastilca. Rad se bahá, in do dela mu mrzi; brezdelnost je njemu prava zabava. Pojdi po kastilskih mestih, in videl bodeš, da se ti lazarion niti ne gane, da bi delal, dokler ga ne prisili skrajna potreba. Cela gruča lazarionov leži ali sedi na tlaku mestnem, kakor krokodili ob Senegal, kedar se grejejo. Če vprašaš tega ali onega, ali bi hotel za primeru nagrado nesti paket v gostilnico, niti odgovoril ne bode, kaj ta lenuh, ali hoče ali neče, in če ga še poprašáš dvakrat, trikrat, obrnil se bode na drugo stran rekoč: „Sem uže zaslužil eden real, in za danes ne potrebujem več, jutri če Bog dade, zaslužil bodem družega.“

Vse drugačen je Galičan, njega je sama marljivost, kolikor ga je. Koj za mladih let gré iz ubožne in gorate domovine svoje na tuje, vzlasti rad v Madrid ali v Lizbono, pa tudi drugam, kamor mu kaže, da si kruh služi kot težak in nakladač, ali kot navaden d lavec v pristanišču. Varčuje kar se dá, da si nekoliko privarčuje. Če se je mu to sponeslo, tedaj se vesel vrača domú, kajti on ima posebno ljubezen do rodne zemlje, kakor sploh ona ljudstva, katerim je gajda ali duda najljubši narodni nastroj. Bolehava pa rad na domotožnosti, toraj tudi ni prida vojak, vkljub temu, da je hraber. Lakomen je neverjetno, toda na vso moč pošten. Ker je nepripraven, malo obrušen in omejene pameti, imajo ga za bedaka po Španjskem, vzlasti v gledališnih igranjih je pogosto na vrsti. Podoben mu je sosed njegov Asturec, ali le ta se dá veliko laglje obrusiti in izuriti. Zaradi tega ga radi jemljó v služho na tujem, vzlasti kot postreznika, in ker je udan in zvest, zato si polagoma pridobi neomejeno zaupanje svoje gospode.

Na najslabejšem glasu so Valenci, to je, stanovniki one lepe pokrajine, ki leži ob vzhodni strani osrednje Španjske, in o kateri trdijo, da je pravi raj. Tu je nebes skoro vedno jasen, zemlja je jako rodovitna in skrbno obdelana, tu se vrsté sadovnjaki, vinogradi in njive s kulturnimi rastlinami. Stanovniki vedó samo iz knjig, kaj je megla ali slana. Izmed dražestnih gajev in gajicéev gledajo čedne vasi, in prekrasni dolovi se širijo med gorami. Trta rodi tako bujno, da pojedini grozdi tehtajo po 6—14 funtov. Tu je v izobilju mandeljnov, smokev in dateljnov, pa tudi skoro vse sočno južno sadje povoljno obrodeva. Se vé da to velja le za morsko obrežje, kajti zahodni kos dežele pokr vajo strme in razdrte goré. O Valencu trdijo, da je varčen, jako trezen in delaven. Za čuda marljivo obdeluje zemljo. Tu izkoplje ali sezida vodotoče, ter napelje vode na njive in travnike na milje daleč; kjer je kolikaj vlage, uže ti ogradi njivo, in če je obronek prestrm, tedaj zloži s kamenja gredé, katere nasuje s prstjo, in potem posadi s koruzo ali poseje z zelenjavo. Če ne more napeljati vode po rebrih, zasadi jih s trsjem, in če tudi ono ne vspeva, tedaj posadi rožiče, ki vspevajo tudi na najslabejši zemlji. Ali Valenec vendar ni na dobrem glasu. On je brezvesten, malodušen, krvižejen, najmanjše razžaljenje zavede ga na strastno osveto, zato je tu toliko zavrtnih umorov, da pride povprek po eden na dan. Pri vsem tem je Valenec jako vesel, dovtipen, ustéžljiv in živahen, ter ves zaverovan v godbo in ples. Cerkveni prazniki so podobni posvetnim veselicam.

Na najboljšem glasu pa so Baski. Oni so zvesti, zanesljivi, delavni, spodobni v vsem vedenju, hrabri in svobodoljubni, a očita se jim neupogljiva trmoglavost. Najnovejši čas pa, kakor se sporoča, zgodi se največ

zločinov prav v Baskih, vzlasti pogostoma umori, poboji in nevarne telesne poškodbe. Zatrjujo, da to neznansko podivjanost je zakrivila sedemletna medsebojna vojska.

Najmanj zločinov se zgodi pri ubozih in preprostih Asturcih.

Sedaj pa še eno za „* * * pust in post“. Narodna naša pesem velí:

Komar je z muho plesal,

Da se je svet potresal.

To se je ponovilo lanskega leta. Kako neki? Recimo, da ta komar je Bismark, a muha, da je kraljevina španjska, pa smo vkup. Vse velesile evropske se zganejo, kedar mogočni in oblastni Bismark kihne, ter zavpijejo v strahu: „Bog nam pomagaj!“ Ne tako Španjska, da-si stoji zadaj v koncertu evropskem. To se je jasno pokazalo baš lanskega leta. Svet je osupnil in se stresel, ko je videl, da se je Španjska z Bismarkom spustila v ples, ter je boječe usklikal: „I kaj pa misli ta muha španjska!“ Pa gleda, ta ples je Bismarka brzo upehal, in začel je gledati, kam bi skočil in se oddahnil. Toda povsodi so imeli vrata zaprta, samo v „Kanosí“ ne.

Svet se dobro spominja, kako je Bismark unega leta zarežal: „V Kanoso ne pojdemo!“ Pa gleda, prav ta Bismark je šel v Kanoso, in je tudi moral iti, Španjci so ga prisilili. In letos, ni še davno temu, zahvalil se je cesar nemški, zahvalil se je prav toplo sv. očetu, da so Bismarka v Kanosi sprejeti blagovolili.

Govor poslanca dr. Poklukarja

o utemeljevanji samostalnega nasveta gledé osnovanja vodne komisije

v kranjskem deželnem zboru.

Slavni zbor! Varoval se bodem, Vam jemati dragi čas, ko predlagam vprašanje, katero se mi zdi uže po svoji naravi precej dobro utemeljeno. Predlagal sem v zadnji seji, naj se ustanovi, naj se dá deželnemu odboru nalog, da sestavi v sporazumljenji z vlado posebne vodne komisije, katerim naj bi nalog bil, da preiščejo vsak okraj v deželi, kateri trpi škodo, katero trpi kmetijstvo in poljedelstvo po vodi, bodi-si po derecih vodah, po potokih, bodi-si po mrtvi močvirski vodi, bodi-si po takih, katere nastopajo redno vsako leto in prizadevajo kmetijstvu veliko škode. Da je v tem oziru treba kaj resnega storiti, kakor je bilo do zdaj mogoče, mislim, da tega ne bode treba obširno dokazovati. Ako pogledate našo deželo in se ozirate na vse tiste kraje, kateri trpé škodo po povodnji, bodele videli, da je dela mnogo, katero čaka uže dolgo časa povoljne rešitve in pomoči pri našem kmetijstvu. V najbližnji okolici vidite obširno ljubljansko močvirje, za katero je celo delo pripravljeno za osuševanje, veliko se je izdalo, pa se je tudi veliki vspeh dosegel. In tudi gledé močvirja vidimo, da bi imela vodna komisija še precej dela zato, ker je deželni odbor tako preobložen z drugimi deli, tako da bi mu pač ustrezno bilo, ako se mu dodá drugi organ, kateri naj se izdelanih projektov za usuševanje močvirja poprime, kateri naj bi se pogajali z dotičnimi interesenti, kolikor bode za potrebne stroške prinašal eden ali drugi.

Ako se oziramo dalje po naši deželi, vidite na notranjski strani cirčniško in loško dolino, katere se preplavljajo vsako leto večkrat, kar veliko škodo prizadeva pri poljedelstvu. Enako je v logaškem okraji, planinska dolina; enako močvirska voda škodo prizadeva krog Razdrtega in v bistrški dolini.

Ako se ozremo na drugo stran na Dolenjsko, ko se pretrga ljubljansko močvirje, nabajamo ga zopet pri